

XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN NGUỒN ĐIỆN TỬ TRONG CÁC THƯ VIỆN

Những thay đổi đòi hỏi hướng giải quyết từ các thư viện

Việc sử dụng các thiết bị di động của người dân ngày càng gia tăng, trong đó bao gồm cả những người đang sử dụng thư viện:

Theo số liệu của *mail.ru* vào tháng 12 năm 2013, gần 25,5 triệu người dân ở các thành phố lớn của Nga, ước tính khoảng 30% dân số của các thành phố này có sử dụng các thiết bị di động khác nhau như: điện thoại, điện thoại thông minh, máy tính bảng để truy cập vào mạng. Trong năm gần đây, số lượng người sử dụng mạng di động đã tăng lên là 57%, vượt đáng kể trong nhóm chung những người sử dụng Internet ở thời điểm này.

Theo số liệu của TNS - tập đoàn nghiên cứu thị trường và thông tin thị trường hàng đầu thế giới vào tháng 1 năm 2013, phần lớn người sử dụng mạng di động (49%) đều truy cập mạng qua điện thoại thông minh.

Ở Nga, việc sử dụng truyền thông di động và Internet cũng đã tăng cao. Theo số liệu của Quỹ “Dự luận xã hội” của Nga, tính đến cuối năm 2014, đối tượng người thuê bao Internet hằng tháng ở Nga trong độ tuổi trên 18 là 72,2 triệu người, chiếm hơn 62% số người trưởng thành của toàn quốc, trong đó gần 59,9 triệu người (chiếm 82,8%) sử dụng mạng hằng ngày.

Thói quen đọc sách điện tử của bạn đọc tăng lên

Thông tin từ Quỹ “Dự luận xã hội” cho thấy, trong năm 2012, gần 19% số dân Nga đã đọc sách ở dạng điện tử. Ở các thành phố lớn, theo thông tin khảo sát của Trung tâm nghiên cứu Romir, khoảng 70% người dân thành phố đọc sách điện tử.

Theo số liệu của công ty sách điện tử hàng đầu của Nga “Litres”, trong khoảng ba năm trở lại đây, thị trường sách điện tử tăng trung bình khoảng 99,3% một năm và theo tổng kết

năm 2014, khoảng hơn 10 triệu bản sách đã được người dân đặt mua.

Với những thay đổi đó, các thư viện cần bắt kịp nhu cầu của bạn đọc và cung cấp các dịch vụ phản ánh đúng nhu cầu hiện tại của người dùng như: sử dụng máy tính truy cập Internet miễn phí; truy cập thông tin từ xa, bao gồm cả sách điện tử.

Ngày nay, khi bạn đọc sử dụng một thiết bị di động có kết nối với Internet, họ sẽ có nhu cầu được tiếp nhận thông tin một cách nhanh chóng và các thư viện cần được trang bị tất cả những gì cần thiết để có thể hỗ trợ việc đọc sách trên các thiết bị của mình hoặc có thể đọc trực tiếp ngay trên thiết bị của người dùng thư viện.

Quá trình thay đổi những chỉ số cơ bản trong hệ thống thư viện của Nga

Sự thay đổi trong hệ thống thư viện quốc gia diễn ra trong khoảng 5 - 10 năm trở lại đây thực sự chưa đáp ứng được nhu cầu thay đổi của người dân. Điều này làm giảm đi một số chỉ tiêu đã đề ra, ảnh hưởng đến tính đại chúng của một thư viện trong xã hội hiện đại, khi thư viện được xem như nguồn cung cấp thông tin và sách báo.

Theo thông tin từ Bộ Văn hóa Nga, trong giai đoạn từ năm 2009 đến hết năm 2013, trong các thư viện liên bang, mặc dù vốn tài liệu thư viện đã tăng lên 3,2%, nâng tổng số danh mục điện tử lên 62,9% và số lượt người truy cập website đã tăng lên 74,5%, song đáng lưu ý là lại giảm: số lượng người dùng- 4,1%; số lượt người đến thư viện- 54,5%; lưu thông sách- 12,0%.

Cũng trong giai đoạn này, theo số liệu của Bộ Văn hóa Nga, trong các thư viện công cộng, mặc dù tăng lượng sách điện tử lên 59,2%, tăng số lượng máy tính lên 61,3%; tăng tỉ lệ các thư viện được trang bị máy tính từ 33,1% lên 65,7%, song lại giảm về: khối lượng nguồn tài liệu thư viện- 8,3%; số người sử dụng thư viện- 7,8%; các

dịch vụ thư viện dành cho người dân giảm từ 38,9% xuống 35,5%; lưu thông tài liệu- 9,23%.

Thư viện công cộng đã đi 14,2%.

Vấn đề bạn đọc đến thư viện giảm đi không chỉ là thực trạng của các thư viện ở Nga. Vấn đề này đã được giải quyết thành công ở Hoa Kỳ, nơi mà theo số liệu của Viện Nghiên cứu dịch vụ Bảo tàng và Thư viện (IMLS), các thư viện công cộng phục vụ hằng năm lên tới gần 297,6 triệu người, chiếm gần 96,4% tổng dân số của Hoa Kỳ. Qua đó, các nhà nghiên cứu cho thấy xu hướng phát triển lâu dài trong việc nâng cao lượng bạn đọc đến thư viện (không tính đến sự biến đổi thông qua Internet).

Trong giai đoạn từ 2001 đến 2010, tổng lượt bạn đọc đến các thư viện công cộng của Hoa Kỳ đã tăng lên 32,7%, và tầm quan trọng của việc đến thư viện công cộng hằng năm của người dân Hoa Kỳ theo thống kê trung bình trong thời gian này đã tăng lên 21,7%. Việc nâng cao tính phổ cập này của các thư viện công cộng trong cả nước cần gắn liền với sự thay đổi và mở rộng căn bản sản phẩm của các dịch vụ cung cấp. Theo mức độ tăng lên trong cơ cấu loại hình sản phẩm phục vụ được đưa ra, thì nội dung số đang đứng đầu, trong đó khối lượng sách điện tử là tăng nhanh nhất. Do vậy, đến cuối năm 2010, trong các thư viện công cộng của Hoa Kỳ đã có 18,5 triệu bản sách điện tử, nhiều hơn 22,5% so với một năm trước đó và nhiều hơn 323,5% so với năm 2003, khi nghiên cứu này được thực hiện lần đầu tiên.

Theo báo cáo được công bố thường niên về tình hình các thư viện của Hiệp hội Thư viện Hoa Kỳ (ALA), dựa vào số liệu của một cuộc khảo sát được tiến hành vào cuối năm 2012, đã cho thấy: 75% số người tham gia khảo sát đã chọn sách điện tử trong các thư viện trong nước. Con số này cao hơn 67% so với kết quả điều tra tương tự năm 2011.

Trong những năm gần đây, ở nước Nga, nhiều giải pháp mới đã được đưa ra áp dụng cho cộng đồng thư viện. Các giải pháp này cho phép người dân có thể tiếp cận hoàn toàn đến

các dịch vụ thư viện, cụ thể là:

Hệ thống thư viện điện tử được thành lập bởi các nhóm, hiệp hội trong cả nước và được ứng dụng một cách tích cực trong các thư viện đại học và các cơ sở đào tạo chuyên nghiệp nhằm cung cấp cho sinh viên và cán bộ cơ hội tiếp cận đến nguồn tài liệu học tập, tra cứu theo tiêu chuẩn ngay tại chính các trường đó cũng như từ xa, nghĩa là có thể truy cập tài liệu từ bất cứ nơi nào có kết nối mạng Internet;

Các giải pháp dành cho các thư viện công cộng cho phép người dùng có thể truy cập từ xa tới một cơ sở dữ liệu lớn (gồm hơn 100 nghìn danh mục) các tài liệu về nghệ thuật, ứng dụng và kinh doanh mang tính thời sự nhất. Các tài liệu này có thể đọc trên các máy tính trong các thư viện hoặc trên các thiết bị cá nhân ở bất kỳ đâu có kết nối Internet (Hiện đã có hơn 1.100 thư viện công cộng ở Nga được kết nối).

Mục tiêu của thư viện ngày nay - đó không chỉ đơn thuần là lưu trữ, thu thập thông tin, mà phải là nơi cung cấp thông tin một cách nhanh chóng, kịp thời và luôn đảm bảo để có thể truy cập thông tin đó từ xa.

Vai trò của Thư viện điện tử quốc gia

Số hóa và đưa vào một cơ sở dữ liệu chung về sách, có giá trị về mặt khoa học, lịch sử và văn hóa và có sự bảo hộ về quyền tác giả nhằm lưu giữ và cung cấp cho người dân và các tổ chức tiếp cận đến nguồn tài nguyên đó.

Phối hợp với các khối cơ quan, các bên khai thác hệ thống thư viện điện tử và các giải pháp thư viện, hợp nhất tất cả danh mục của các đơn vị vào một cơ sở dữ liệu duy nhất, có sự phối hợp, thống nhất về các điều kiện tiếp cận đến nguồn dữ liệu đó.

Tạo điều kiện cho người dân và các thư viện truy cập tới nguồn số hóa các tài liệu không nằm trong danh mục được bảo hộ theo Luật bản quyền của Nga, cũng như các tác phẩm được bảo hộ quyền tác giả.

Nguyễn Tú Quyên (Lược dịch)

Nguồn: *Nauchnye i tekhnicheskie biblioteki*, 2016, 2, 33-37